

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

А.В. Балабаниць

«28» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОДП 1.2.1 ТЕОРІЯ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою

освітній ступінь Магістр

спеціальність 073 Менеджмент

факультет Економіко-правовий

2020 – 2021 рік

Робоча програма Теорія безпеки соціальних систем
для студентів ОПП (назва/назви) Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою
Спеціальністю (напрямом підготовки) 073 «Менеджмент»

Розробник: Кислова Л.А., к.е.н., доцент кафедри менеджменту

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри менеджменту
Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

В.о. завідувача кафедри менеджменту

(підпис)

(Балабанич А.В.)

(прізвище та ініціали)

© МДУ, 2020 рік
© Кислова Л.А., 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна (денна) форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>07 Управління та адміністрування</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
Модулів – 2	ОПП: <u>Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою</u> Спеціальність: <u>073 Менеджмент</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферативна робота</u>		Семестр	
Загальна кількість годин - 150		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми здобуття вищої освіти: аудиторних – 3 самостійної роботи студента - 7	Освітній рівень: <u>Магістр</u>	Лекції	
		год. 24	год. 10
		Практичні, семінарські	
		год. 26	год. 10
		Самостійна робота	
		год. 98	год. 128
		Індивідуальні завдання	
год. 2	год. 2		
		Вид контролю: <u>екзамен</u>	

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 33:67

для заочної форми навчання – 13:87

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни - ознайомлення студентів із теоретичними основами безпеки соціальних систем, формування концептуальних та методологічних навичок щодо моделювання систем безпеки у будь-якій сфері життєдіяльності, опанування практичної діяльності щодо забезпечення безпеки підприємств.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія безпеки соціальних систем» є:

- підготовка студентів до вивчення галузевих безпекознавчих дисциплін;
- закладення базису щодо розуміння фундаментальних категорій безпеки соціальних систем;
- навчитися виявляти ознаки, які вказували на формування небезпеки;
- опанувати методи протистояння існуючим загрозам;
- діагностувати загрози, прогнозувати їх наслідки, оцінювати ймовірності появи критичної ситуації;
- конструювання систем безпеки різних типів, класів і рівнів.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Навчальна дисципліна «Теорія безпеки соціальних систем» спрямована на опанування наступних компетентностей:

- Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими організація визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани
- Здатність до ефективного використання та розвитку ресурсів організації
- Здатність до управління організацією та її розвитком
- Здатність застосовувати інструментарій фінансово-економічного аналізу, моніторингу та контролю у сфері управління фінансово-економічною безпекою
- Спроможність до організації внутрішньої та зовнішньої взаємодії щодо організації комплексної протидії загрозам та ризикам різних об'єктів (державі, підприємствам, організаціям та установам, іншим елементам соціально-економічних систем).

Дисципліна використовується для формування наступних програмних результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю 073 «Менеджмент» (ОПП «Менеджмент. Управління фінансово-економічною безпекою») у Маріупольському державному університеті:

- Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.
- Проектувати ефективні системи управління організаціями.
- Здатність до формування професійного судження про побудову та трансформацію системи фінансово-економічної безпеки для сучасних та потенційних потреб управління підприємством.
- Здатність продемонструвати навички роботи та уміння формувати і систематизувати аналітичні матеріали для оцінки ефективності функціонування підприємства (організації, установи) в умовах невизначеності та ризику.

Передумови для вивчення дисципліни. Дисципліна «Теорія безпеки соціальних систем» базується на знаннях, отриманих при вивченні таких дисциплін, як «Філософія», «Соціологія», «Психологія», та пов'язана з навчальними дисциплінами: «Психологія управління», «Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки», «Корпоративне управління», «Стратегічне планування».

Після вивчення дисципліни студенти повинні:

знати :

- механізми діагностування, оцінки та моделювання загроз і небезпек;
- основні загрози безпеці соціальної системи (особи, організації, суспільства, держави) у різних сферах – економічній, соціальній, інформаційній, екологічній тощо;

- методи управління безпекою соціальних систем;
- методологію побудови систем безпеки у різних сферах діяльності;
- правову основу забезпечення безпеки у різних сферах діяльності;
- вміти :**
- використовувати теоретичні знання з дисципліни у практичній діяльності;
- застосовувати методологію даної дисципліни при моделюванні систем безпеки;
- описувати моделі загроз та небезпек;
- формувати адекватні загрозам та небезпекам системи безпеки у різних сферах життєдіяльності (економічній, соціальній, інформаційній, екологічній і т.д.).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи безпеки соціальної системи

Тема 1. Сутність навчальної дисципліни «Теорія безпеки соціальних систем»

Предмет, завдання та зміст навчальної дисципліни "Теорія управління безпекою соціальних систем". Роль та місце безпеки в життєдіяльності людини та суспільства. Характеристика аспектів безпеки. Методологічна основа теорії безпеки.

Міждисциплінарний характер дисципліни "Теорія управління безпекою соціальних систем". Наука безпеки соціальних систем та її методи. Роль соціального управління у формуванні теорії управління безпекою соціальних систем

Тема 2. Визначення й поняття в теорії безпеки соціальних систем.

Сутність та зміст категорії "безпека". Поняття, сутність та зміст процесу безпеки. Цілі та засоби безпеки. Безпека в результаті управлінського впливу. Безпека в механізмі соціального управління. Безпека в процедурі управління соціальними системами.

Об'єкти та суб'єкти безпеки. Теоретичні школи управління. Класична школа управління. Концепція людських відносин. Ситуаційні теорії організації.

Сутність та види управління соціальними системами. Понятійний апарат управління безпекою соціальних систем.

Тема 3. Аналіз сучасного значення безпеки життєдіяльності соціальних систем

Безпека як соціальне явище і умова життєдіяльності. Аналіз сучасних уявлень про безпеку. Філософський підхід до розуміння безпеки. Структура категорії «безпека». Принципи і концепції безпеки соціальних систем. Місце безпеки в життєдіяльності соціальних систем.

Сучасні напрями теоретичних розробок в галузі безпеки. Вклад вітчизняних вчених в розвиток безпекознавства.

Тема 4. Принципи самоорганізації, розвитку і безпеки соціальних систем.

Самоорганізація як принцип розвитку соціальних систем. Закриті та відкриті системи.

Рівні, типи і моделі самоорганізації системи безпеки. Функціональні системи безпеки як засіб самоорганізації. Структура функції безпеки. Взаємозв'язок функцій розвитку та безпеки. Об'єктивні закони розвитку і безпеки соціальних систем.

Тема 5. Класифікація захисних властивостей в теорії безпеки соціальних систем.

Поняття і класифікація підходів до вивчення забезпечення безпеки соціальних систем. Захисні властивості та життєздатність систем. Особливості соціальних систем. Класифікація, склад і структура захисних властивостей соціальних систем. Безпека складних соціальних систем, їх зв'язки з управлінням.

Змістовий модуль 2. Теорія та практика забезпечення безпеки систем. Основи національної безпеки.

Тема 6. Теорія і поняття категорії інтересу соціальних систем.

Шляхи підвищення життєздатності і функціонування соціальних систем. Активне забезпечення безпеки функціонування систем – управління за безпекою. Основи теорії інтересу. Класифікація системи інтересів. Інтереси та безпека соціальних систем. Баланс інтересів як необхідна умова безпеки.

Тема 7. Система загроз безпеці соціальних систем.

Поняття ті зміст загрози. Класифікація загроз. Категорії загрози та ризику в соціальній системі. Фактори та умови безпеки соціальних систем. Необхідність застосування коефіцієнту синергетичної ефективності при моделюванні загроз та небезпек. Модель загроз системі безпеки.

Тема 8. Діагностика і виявлення загроз безпеки соціальних систем.

Теорія прогнозів руху середі соціальних систем. Показники безпеки. Реєстрація і зміна загроз та небезпек соціальних систем. Методологія моделювання загроз та небезпек соціальних систем. Методи управління ризиками та розвитком соціальних систем. Методи розрахунку рівня розвитку, безпеки та якості видів діяльності соціальних систем - організацій.

Тема 9. Концептуальні основи регулювання рівня безпеки соціальних систем.

Основні напрями регулювання рівнем безпеки. Принципи і напрями діяльності за умов забезпечення безпеки. Механізми забезпечення безпеки соціальної системи (організації), сутність і завдання. Склад системи безпеки соціальної системи (організації). Заходи по забезпеченню безпеки соціальних систем (організацій).

Тема 10. Управління та планування системами безпеки соціальних систем.

Зміст і сутність системи забезпечення безпеки соціальних систем. Основи управління соціальними системами за рівнем їх безпеки. Безпека – менеджменту в управлінні системами безпеки соціальних систем. Планування в системі управління безпекою. Контроль в системі управління безпекою.

Тема 11. Основи забезпечення національної безпеки України.

Концептуальні основи створення національної безпеки. Вибір системи, що підлягає захисту, її елементів. Розробка принципів забезпечення безпеки України. Правове регулювання забезпечення безпеки України. Методологія і стратегія побудови концепції безпеки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи безпеки соціальної системи												
Тема 1. Сутність навчальної дисципліни «Теорія безпеки соціальних систем».	13	2	2			9	14	1	1			12
Тема 2. Визначення й поняття в теорії	13	2	2			9	14	1	1			12

безпеки соціальних систем.												
Тема 3. Аналіз сучасного значення безпеки життєдіяльності соціальних систем.	15	2	4			9	14	1	1			12
Тема 4. Принципи самоорганізації, розвитку і безпеки соціальних систем.	13	2	2			9	14	1	1			12
Тема 5. Класифікація захисних властивостей в теорії безпеки соціальних систем.	13	2	2			9	12	-	-			12
Разом за змістовим модулем 1	67	10	12			45	68	4	4			60
Змістовий модуль 2. Теорія та практика забезпечення безпеки систем. Основи національної безпеки.												
Тема 6. Теорія і поняття категорії інтересу соціальних систем.	13	2	2			9	14	1	1			12
Тема 7. Система загроз безпеці соціальних систем.	13	2	2			9	14	1	1			12
Тема 8. Діагностика і виявлення загроз безпеки соціальних систем.	17	4	4			9	13	1	1			11
Тема 9. Концептуальні основи регулювання рівня безпеки соціальних систем.	13	2	2			9	13	1	1			11
Тема 10. Управління та планування системами безпеки соціальних систем.	13	2	2			9	13	1	1			11
Тема 11. Основи забезпечення національної безпеки України.	12	2	2			8	13	1	1			11
Разом за змістовим модулем 2	148	14	14			53	80	6	6			68
Усього годин	148	24	26			98	148	10	10			128
Модуль 2												
ІНДЗ	2	-	-	-	2	-	2	-	-		2	-
Усього годин	150	24	26		2	98	150	10	10		2	128

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.в.	З.в.
1.	Сутність навчальної дисципліни «Теорія безпеки соціальних систем».	2	1
2.	Визначення й поняття в теорії безпеки соціальних систем.	2	1
3.	Аналіз сучасного значення безпеки життєдіяльності соціальних систем.	4	1
4.	Принципи самоорганізації, розвитку і безпеки соціальних систем.	2	1
5.	Класифікація захисних властивостей в теорії безпеки соціальних систем.	2	-
6.	Теорія і поняття категорії інтересу соціальних систем.	2	1
7.	Система загроз безпеці соціальних систем.	2	1
8.	Діагностика і виявлення загроз безпеки соціальних систем.	4	1
9.	Концептуальні основи регулювання рівня безпеки соціальних систем.	2	1
10.	Управління та планування системами безпеки соціальних систем.	2	1
11.	Основи забезпечення національної безпеки України.	2	1

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.в.	З.в.
1.	Сутність навчальної дисципліни «Теорія безпеки соціальних систем».	9	12
2.	Визначення й поняття в теорії безпеки соціальних систем.	9	12
3.	Аналіз сучасного значення безпеки життєдіяльності соціальних систем.	9	12
4.	Принципи самоорганізації, розвитку і безпеки соціальних систем.	9	12
5.	Класифікація захисних властивостей в теорії безпеки соціальних систем.	9	12
6.	Теорія і поняття категорії інтересу соціальних систем.	9	12
7.	Система загроз безпеці соціальних систем.	9	12
8.	Діагностика і виявлення загроз безпеки соціальних систем.	9	11
9.	Концептуальні основи регулювання рівня безпеки соціальних систем.	9	11
10.	Управління та планування системами безпеки соціальних систем.	9	11
11.	Основи забезпечення національної безпеки України.	8	11

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальні навчально-дослідні завдання - реферативне дослідження (2 години).

Тематика досліджень:

1. Підходи до визначення поняття безпека.
2. Безпекознавство як наука.
3. Ризик, небезпека, виклик та загроза як рівні несприятливих наслідків для безпеки об'єкта захисту.
4. Класифікація небезпек.
5. Моделювання небезпек та загроз.
6. Система безпеки: складові, види та принципи побудови.
7. Недержавна система безпеки.
8. Правове забезпечення національної безпеки.
9. Пріоритетні національні інтереси та напрями їх забезпечення в Україні.
10. Зовнішні виклики національній безпеці України.
11. Проблеми внутрішнього безпекового середовища, що загрожують національній безпеці.
12. Основні завдання державної політики з питань національної безпеки у зовнішньополітичній

сфері.

13. Ключові завдання державної політики з питань національної безпеки у внутрішній сфері.
14. Система забезпечення національної безпеки.
15. Суб'єкти забезпечення національної безпеки та їх повноваження.
16. Проблеми правового регулювання забезпечення національної безпеки та напрями їх вдосконалення.
17. Суть та значення економічної безпеки держави.
18. Основні загрози економічній безпеці України.
19. Оцінка економічної безпеки України.
20. Економічна безпека підприємства.
21. Фактори впливу на економічну безпеку підприємства.
22. Система забезпечення економічної безпеки на підприємстві.
23. Служба економічної розвідки та її основні завдання.
24. Управління економічною безпекою підприємства.
25. Фінансова безпека держави та проблеми її забезпечення в Україні.
26. Суть фінансової безпеки підприємства та механізм її забезпечення.
27. Фактори впливу на фінансову безпеку підприємства.
28. Основні загрози фінансовій безпеці підприємства.
29. Оцінка фінансової безпеки підприємства.
30. Політика забезпечення фінансової безпеки на підприємстві.
31. Кадрова безпека підприємства та її оцінка.
32. Основні загрози кадровій безпеці підприємства та методи їх попередження.
33. Політика забезпечення кадрової безпеки на підприємстві.
34. Демографічна безпека України: стан та перспективи.
35. Особливості продовольчої безпеки України.
36. Основні загрози продовольчій безпеці держави.
37. Державна політика забезпечення продовольчої безпеки.
38. Проблеми забезпечення енергетичної безпеки України.
39. Основні загрози енергетичній безпеці України.
40. Основні загрози соціальній безпеці України.
41. Оцінка соціальної безпеки держави.
42. Напрями державної політики у сфері інформаційної безпеки.
43. «Інформаційні війни».
44. Основні загрози інформаційній безпеці підприємства та методи їх запобігання.
45. Екологічна безпека держави та шляхи її забезпечення.

Метою індивідуального завдання є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Необхідним елементом успішного реферативного дослідження є робота студентів із вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами, статистичними матеріалами. Індивідуальне практичне завдання виконується і здається в друкованому вигляді на аркушах формату А4.

8. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний метод, частково-пошуковий (евристичний) метод, метод проблемного викладення, дослідницький. Формами організації навчання при вивченні курсу являються: лекції, у тому числі, мультимедійні, практичні заняття, самостійна та індивідуальна робота студентів. Самостійна робота студентів, що навчаються за різними формами, грає важливу роль в процесі підготовки і включає регулярну підготовку, виконання самостійних робіт, написання реферативних досліджень, вивчення періодичної

літератури, роботу з першоджерелами, вирішення проблемних ситуацій (кейс-стаді), робота в мережі Інтернет, складання графічних схем, реферування, конспектування тощо.

9. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня опанування студентом матеріалу навчальної дисципліни проводиться шляхом поточного та підсумкового (семестрового) контролю.

Викладання навчального курсу дисципліни реалізується через змістові і функціональні модулі. Змістових модулів - 3, вони відображують, повний обсяг матеріалу за розділами і темами дисципліни. За кожний змістовий модуль, студент має набрати певну кількість балів.

Функціональні модулі, у свою чергу, дозволяють викладачеві забезпечити всебічний контроль і оцінювання навчальних досягнень студентів. Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів відбувається у межах кожного функціонального модуля.

Модуль 1 – *поточний контроль* – передбачає відпрацювання студентами матеріалу семінарських занять за двома змістовими модулями, а також Модуль 2 – проведення модульної контрольної роботи та виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ) – передбачає написання і захист-презентація реферативного дослідження. Модуль 3 – підсумковий контроль – проводиться у формі тестування та передбачає комплексні знання студентів за матеріалом курсу. *Підсумковий контроль* проводиться у формі екзамену. Максимальна сума балів за вивчення всієї дисципліни - 100 балів. Максимальна сума балів за виконання кожного функціонального модуля становить: за перший модуль – 33 бали; другий модуль – 17; третій модуль – 50.

Загальні критерії оцінювання результатів поточного контролю з дисципліни:

2,5 - 3 балів	виставляється здобувачам вищої освіти, які в повному об'ємі володіють програмовим матеріалом з навчальної компоненти, обізнані за усіма поняттями та термінами і адекватно оперують ними під час відповідей на поставлені запитання, ознайомлені зі спеціальною літературою. При оцінці враховуються уміння аргументувати власні судження теоретичними та фактичними положеннями, знаходити раціональні рішення проблемних ситуацій, завдань для самостійної роботи. Для отримання максимального балу студенти повинні продемонструвати творчу самостійність, здатність аналізувати факти, критично мислити, ставити запитання та шукати на них відповіді.
1,6 – 2,4 балів	виставляються за умов достатньо повного володіння знаннями з навчального курсу. Відповідь студента має бути правильною, обґрунтованою зі знаннями основних напрямів і змісту роботи. Студент повинен уміти аналітично працювати з різними концепціями, ідеями, підходами до поставлених проблем. При цьому, у відповіді може бути допущено дві-три несуттєві помилки, окремі неточності чи може бути деяка неповнота відповіді, скутість у висловленій думці. Не в повній мірі виконані завдання для самостійної роботи, або виконані індивідуальні завдання показують, що студенту дещо не вистачає аргументованості при розв'язанні деяких проблемних ситуацій.
0,7 – 1,5 бали	виставляється за знання, що продемонстровані необґрунтовано, в неповному об'ємі. Усні та письмові питання розкрито частково, поверхово, недостатньо аргументовано. Завдання для самостійної роботи виконані частково, демонструючи базові теоретичні знання.
0 – 0,6 бали	теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, студент не володіє або недостатньо володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту більшості теоретичних питань. Завдання для самостійної роботи не виконані.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи, за яку передбачається максимальна оцінка в 7 балів. МКР складається із двох блоків: перший – 2 теоретичні/практичні завдання (максимально оцінюється у 2 бали за кожне завдання), другий – 10 тестових завдань по 0,3 бали за тест (3 бали). Оцінювання першого блоку:

1,6-2 бали – відповідь належить до високого рівня засвоєння навчального матеріалу, є повною, логічною, аргументованою та доказовою або завдання вирішено у повному обсязі.

1,1-1,5 бали – у відповіді продемонстровано базові знання з літературних джерел навчальної дисципліни, присутні власні судження та висновки, проте студент не може дати їх достатньої критичної оцінки. У відповіді може бути допущено декілька несуттєвих помилок, окремі неточності чи може бути деяка неповнота відповіді, скутість у висловленій думці.

0,6-1 бал виставляється за відповіді студентів, які носять фрагментарний і неповний характер; не завжди є логічними і обґрунтованими; питання розкрито частково, поверхово, недостатньо аргументовано.

0–0,5 бали – відповідь відсутня або не відображає сутності питання (завдання), відсутній логічний виклад. теоретичні і фактичні знання відтворюються без осмислення, аналізу. Відповідь не містить елементів власного судження або взагалі відсутня.

Оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання передбачає:

9-10 балів – самостійно і творчо вирішені поставлені проблеми, студент вміє узагальнювати й систематизувати, робити логічні висновки. Логічна структура змісту витримана, зроблено звіт-аналіз та презентовано проект.

6-8 балів виставляється студентам, які проявляють творчу самостійність, виявляють здатність аналізувати факти, що стосуються поставлених проблем або питань. Логічна структура змісту проекту є викладеною, зроблено самостійні висновки, проект презентовано. Зустрічаються несуттєві недоліки у звіті-аналізі.

3-5 балів відповідають роботі, в якій на належному рівні висвітлюється певна проблема, але відсутні судження студента, його висновки та узагальнення або вони є неповними. Звіт-аналіз відповідає змісту

0-2 бали виставляється студентам, які виконали індивідуально-дослідницьке завдання на неналежному рівні: матеріал не відображає проблему дослідження, відсутній логічний виклад.

Підсумковий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. Екзамен проводиться шляхом тестування з використанням можливостей Навчального порталу МДУ. Кожен здобувач вищої освіти має відповісти на 50 тестових питань однакового рівня складності. Правильна відповідь на 1 тестове питання оцінюється у 1 бал.

10. Засоби оцінювання

Усне опитування, доповіді, письмові (контрольні) роботи, презентації, індивідуальне науково-дослідне завдання, тестові завдання, екзамен.

Питання до підсумкового контролю:

1. Об'єкт і предмет навчальної дисципліни "Теорія безпеки соціальних систем".
2. Характеристика аспектів безпеки.
3. Методологія теорії безпеки соціальних систем.
4. Роль та місце безпеки в життєдіяльності людини та суспільства.
5. Міждисциплінарні зв'язки теорії безпеки соціальних систем.
6. Наука безпеки соціальних систем та її методи.
7. Сутність та зміст категорії "безпека".
8. Поняття, сутність та зміст процесу безпеки.
9. Цілі та види засобів безпеки.

10. Безпека в результаті управлінського впливу.
11. Безпека в механізмі соціального управління.
12. Безпека в процедурі управління соціальними системами.
13. Об'єкти та суб'єкти безпеки.
14. Теоретичні школи управління.
15. Сутність та види управління соціальними системами.
16. Понятійний апарат управління безпекою соціальних систем.
17. Безпека як соціальне явище і умова життєдіяльності.
18. Аналіз сучасних уявлень про безпеку.
19. Філософський підхід до розуміння безпеки.
20. Структура категорії «безпека».
21. Принципи і концепції безпеки соціальних систем.
22. Місце безпеки в життєдіяльності соціальних систем.
23. Самоорганізація як принцип розвитку соціальних систем.
24. Закриті та відкриті системи.
25. Рівні, типи і моделі самоорганізації системи безпеки.
26. Функціональні системи безпеки як засіб самоорганізації.
27. Структура функції безпеки.
28. Взаємозв'язок функцій розвитку та безпеки.
29. Об'єктивні закони розвитку і безпеки соціальних систем.
30. Поняття до вивчення забезпечення безпеки соціальних систем.
31. Класифікація підходів до забезпечення безпеки соціальних систем.
32. Особливості соціальних систем.
33. Захисні властивості та життєздатність систем.
34. Класифікація, склад і структура захисних властивостей соціальних систем.
35. Безпека складних соціальних систем, їх зв'язки з управлінням.
36. Сутність виникнення безпеки.
37. Шляхи підвищення життєздатності і функціонування соціальних систем.
38. Активне забезпечення безпеки функціонування систем – управління за безпекою.
39. Основи теорії інтересу.
40. Класифікація системи інтересів.
41. Інтереси та безпека соціальних систем.
42. Баланс інтересів як необхідна умова безпеки.
43. Поняття ті зміст загрози.
44. Класифікація загроз.
45. Категорії загрози та ризику в соціальній системі.
46. Методи управління ризиками.
47. Фактори та умови безпеки соціальних систем.
48. Теорія прогнозів руху середі соціальних систем.
49. Рух небезпеки середі.
50. Показники безпеки.
51. Реєстрація і зміна загроз та небезпек соціальних систем.
52. Методологія моделювання загроз та небезпек соціальних систем.
53. Методи управління ризиками та розвитком соціальних систем.
54. Методи розрахунку рівне розвитку, безпеки та якості видів діяльності соціальних систем - організацій.
55. Основні напрями регулювання рівнем безпеки.
56. Принципи і напрями діяльності за умов забезпечення безпеки.
57. Механізми забезпечення безпеки соціальної системи (організації), сутність і завдання.
58. Склад системи безпеки соціальної системи (організації).

59. Сили забезпечення безпеки соціальної системи (організації).
60. Заходи по забезпеченню безпеки соціальних систем (організацій).
61. Зміст і сутність системи забезпечення безпеки соціальних систем.
62. Основи управління соціальними системами за рівнем їх безпеки. Захист та реалізація інтересу.
63. Безпека – менеджменту в управлінні системами безпеки соціальних систем.
64. Планування в системі управління безпекою.
65. Контроль в системі управління безпекою.
66. Концептуальні основи створення національної безпеки.
67. Вибір системи, що підлягає захисту, її елементів.
68. Розробка принципів забезпечення безпеки України.
69. Правове регулювання забезпечення безпеки України.
70. Методологія і стратегія побудови концепції безпеки.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Екзамен	Сума		
Модуль 1						Модуль 2								
ЗМ №1					ЗМ №2						МКР	ІНДЗ		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	7	10	50	100
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3				

T1, T2 ... T11 – теми змістових модулів.

МКР – модульна контрольна робота.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Необхідним обладнанням є персональні комп'ютери з програмним забезпеченням: MS Word, MS Excel, MS PowerPoint та доступом до глобальної мережі Інтернет.

13. Рекомендовані джерела інформації

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення). К. : КНТЕУ, 2004. 759 с
2. Беляков К.І. Знання про безпеку: проблеми визначення та методології // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2008. № 18. С. 153–159.
3. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: [монографія] / Т.Г. Васильців, В.І. Волошин, О.Р. Бойкевич, В.В. Каркавчук, [за ред. Т.Г. Васильціва]. Львів: ВИДАВНИЦТВО, 2012. 386 с.
4. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення [монографія] / [За заг. ред. проф. З.С. Варналія] / К.: Знання України, 2011. 299 с.
5. Іванюта Т. М., Заїчковський А. О. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
6. Ліпкан В. А. Безпекознавство: [навч. посібник]. К.: Вид-во Європ. ун-та, 2003. 208 с.
7. Ліпкан В. А. Національна безпека України: нормативно-правові аспекти забезпечення / В. А. Ліпкан. К.: Текст, 2003. 180 с.
8. Ліпкан В. А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях / В. А. Ліпкан, О. С. Ліпкан, О. О. Яковенко. К.: Текст, 2006. 256 с.
9. Ліпкан В.А. Теорія національної безпеки: [Підручник]. К.: КНТ, 2009. 631 с.
10. Ліпкан В.А. Управління системою національної безпеки України. К.: КНТ, 2006. 68 с. (Серія: Національна і міжнародна безпека).
11. Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. Безпекознавство: особистість, держава, суспільство (системний аналіз): навч. посіб. Київ: Кондор, 2017. 368 с.
12. Лысенко С. А. Теория управления безопасностью социальных систем (организаций): курс лекций. К.: ДП «Изд. Дом «Персонал», 2014. 460 с. Библиогр. : 45.
13. Малярченко Т. Безпека людини у мінливому світі: [Монографія]. Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2013. 200 с.
14. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс] - URL: http://www.me.gov.ua/control/publish/article?art_id=97980.
15. Минаев Г. А. Безопасность организации : учебник К. : КНТ, 2009. 440 с.
16. Мунтян В.І. Економічна безпека України. К. : вид-во КВІЦ, 2009. 464 с.
17. Нижник Н.Р., Ситник Г.П., Білоус В.Т. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : Навч. посіб. для вищих навч. закладів / Українська Академія держ. управління при Президентові України; Академія держ. податкової служби України. К. : Преса України, 2000. 304 с.
18. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : [навч. посібн.] / укл. І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. 236 с.
19. Про основи національної безпеки України : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 39. Ст.351 (із змінами) [Електронний ресурс]. – URL.: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
20. Ситник Г. П. Безпека держави крізь призму особливостей сучасного етапу цивілізаційного розвитку [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://nationalsecurity.org.ua/category/library/>.
21. Соловьев, В. С. Теория социальных систем: [монографія]: в 3 т. Новосибирск : СибАГС, 2009. Т. 2. Теория управления социальными системами. 676 с.
22. Соснин А. С., Прыгунов П. Я. Менеджмент безопасности. К.: Изд-во Европ. ун-та, 2002.
23. Соціальна система як об'єкт безпеки / О.В. Ілляшенко, О.О. Шкарупета, 2018. [Електронний ресурс]. - Режим доступу до статті: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/2772/1/%D0%98%D0%BB%D1%8F%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%2C.pdf> (дата звернення 16.08.2020)

24. Суханова Н.В. Ризики, загрози та небезпеки в управлінні діяльністю підприємств в кризових умовах: спільні риси та відмінності/. // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2544>
25. Указ Президента України «Про Доктрину інформаційної безпеки» від 08.07.2009 № 514/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>
26. Франчук В. І. Теорія безпеки соціальних систем: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 216 с.
27. Харченко Л. С., Ліпкан В. А., Логінов О. В. Інформаційна безпека України: Глосарій. К., 2004. 136 с.

